

СХВАЛЕНО

Вченою радою КНЗ КОР
«Київський обласний інститут
післядипломної освіти
педагогічних кадрів»
(протокол від 09 березня 2026 р. №3)

ЗАТВЕРДЖЕНО

Ректор КНЗ КОР «Київський
обласний інститут післядипломної
освіти педагогічних кадрів»

Віра РОГОВА
Наказ від «09» березня 2026 р. №65

**ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ
«ПСИХОЛОГІЧНА ПІДТРИМКА УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО
ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО/ПОВОЄННОГО СТАНУ»
для керівників і педагогічних працівників закладів освіти
(без підвищення кваліфікації за фахом)**

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Освітня програма розроблена відповідно до вимог чинного законодавства та нормативно-правових актів, що регулюють діяльність психологічної служби в системі освіти України, зокрема: Законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про дошкільну освіту», «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів дошкільної, загальної середньої та позашкільної освіти «Психосоціальна підтримка для освітян» (наказ МОН України від 19.08.2025 №1159), Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти «Плекання резиліентності в закладі освіти» (наказ МОН України від 25.07.2023 №889) та Типової програми підвищення кваліфікації педагогів і керівників (директорів) закладів загальної середньої освіти зі створення безпечного і здорового освітнього середовища в закладі освіти» (наказ МОН України від 06.09.2023 №1091), Розпорядження КМУ від 27.12.2017 № 1018-р «Про схвалення Концепції розвитку охорони психічного здоров'я в Україні на період до 2030 року», а також міжнародних актів Концепції ООН про права дитини, Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю.

Актуальність розроблення програми «Психологічна підтримка учасників освітнього процесу в умовах воєнного/повоєнного стану» для керівників і педагогічних працівників закладів освіти є надзвичайно високою, враховуючи сучасні виклики та потреби суспільства. Програма є важливою для забезпечення стійкості, емоційного благополуччя та адаптації всіх учасників освітнього процесу, особливо в умовах кризових ситуацій, як-от військових конфліктів, пандемії, екологічних катастроф та інших надзвичайних подій. Зокрема, під час надзвичайних ситуацій діти часто переживають страх, тривогу, стрес, що може впливати на їх психічне здоров'я та розвиток. Педагоги мають володіти навичками, щоб розпізнати ці стани та допомогти дітям адаптуватися і стабілізуватися. В умовах надзвичайних ситуацій важливо не лише підтримувати дітей, але й допомагати батькам, які самі можуть стикатися з труднощами і потребувати порад та підтримки у вихованні дітей у кризових умовах. Професійна діяльність в стресових умовах може призвести до психологічного вигорання серед педагогів. Запропонована Програма спрямована на допомогу педагогічним працівникам щодо збереження їхньої професійної мотивації, аналізу ресурсів для підтримки себе та своїх колег.

Ефективна робота з учасниками освітнього процесу можлива тільки тоді, коли дорослі проявляють впевненість, спокій і надійність. У воєнний час особливо важливо, щоб дорослі об'єднували зусилля для захисту дітей від насильства, принижень та забезпечували їх доступ до якісної освіти, підтримували розвиток природних життєвих навичок. Заклади освіти повинні бути комфортним і безпечним простором, де дітей розуміють і підтримують. Саме в такому середовищі учні навчаються взаємодіяти з іншими, спілкуватися з однолітками та дорослими.

Отже, програма підвищення кваліфікації з питань психолого-педагогічної підтримки учасників освітнього процесу є необхідним інструментом для забезпечення якості освіти та емоційного благополуччя всіх учасників освітнього процесу в умовах кризових ситуацій.

У зв'язку з цим постає потреба у набутті педагогічними працівниками закладів освіти компетентностей щодо надання психолого-педагогічної підтримки учасникам освітнього процесу в умовах надзвичайної ситуації, зокрема пов'язаної із розгортанням воєнних дій на території України.

Мета освітньої програми: формування та вдосконалення загальних і професійних компетентностей педагогічних працівників закладів освіти, для створення, підтримки та розвитку здорового, безпечного, безбар'єрного та інклюзивного освітнього середовища, а також для надання психолого-педагогічної підтримки учасникам освітнього процесу в кризових умовах, зокрема в умовах воєнних дій і після їх завершення.

Основні завдання програми:

– активізувати розвиток професійних компетентностей педагогічних працівників закладів освіти з питань психолого-педагогічної супроводу дітей з травматичним досвідом (включно з

досвідом ВПО);

- формування навички психологічної стійкості педагогічних працівників закладів освіти для вміння управляти власними емоційними станами та надавати підтримку учням у подоланні тривоги, страху та інших емоційних проявів під час надзвичайних ситуацій;
- навчити педагогічних працівників закладів освіти надавати консультативну допомогу батькам, підтримуючи їх у кризових умовах і сприяючи розвитку конструктивних взаємодій з дітьми;
- удосконалити вміння добирати ефективні форми, методи та практики для створення, підтримки та розвитку здорового, безпечного, розвивального, інклюзивного освітнього середовища та надання психолого-педагогічної підтримки учасникам освітнього процесу в умовах воєнного стану.

Загальні очікувані результати охоплюють:

Знання й розуміння:

- сучасних тенденцій розвитку освіти в умовах кризових викликів;
- принципів «Першої психологічної допомоги» та методів створення психологічно безпечного сприятливого середовища;
- психофізіологічні механізми стресу, тривоги, страху та посттравматичних проявів у дітей різних вікових категорій;
- особливостей організації ефективної комунікації з батьками для створення партнерської моделі підтримки.

Уміння:

- враховувати індивідуальні потреби та інтереси дітей, адаптуючи освітні програми до їхніх особливостей;
- розпізнавати ознаки стресових реакцій та травматизації в поведінці учнів;
- ефективно комунікувати з дітьми, батьками та колегами;
- здійснювати команду взаємодію з колегами, психологічною службою та соціальними партнерами для підтримки дитини;
- створювати інклюзивний простір, де безбар'єрність стає нормою взаємодії;

Диспозиції (цінності, ставлення):

- гуманістична спрямованість освітнього процесу;
- дитиноцентризм, цінність особистості;
- професійна мобільність та гнучкість;
- усвідомлення необхідності постійного професійного розвитку;
- інклюзія та безбар'єрність;
- партнерство з батьками та громадою;
- професійна етика, рефлексія та саморозвиток.

Укладач програми	<i>Полозюк Оксана Сергіївна</i> , викладач кафедри педагогіки, психології та менеджменту освіти Комунального навчального закладу Київської обласної ради «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів».
Найменування програми	Освітня програма підвищення кваліфікації «Психологічна підтримка учасників освітнього процесу в умовах воєнного/повоєнного стану» для керівників і педагогічних працівників закладів освіти
Мета програми	формування та вдосконалення загальних і професійних навичок педагогічних працівників закладів освіти, для створення, підтримки та розвитку здорового, безпечного, сприятливого й інклюзивного освітнього середовища, а також для забезпечення психолого-педагогічної підтримки учасникам освітнього процесу в кризових умовах, зокрема в умовах воєнних дій

Цільова аудиторія за спеціальністю або за посадою педагогічного працівника	для керівників і педагогічних працівників закладів освіти		
Зміст програми	№ з/п	Тема заняття	год.
	Модуль I.		
	1.1.	Психологічна підтримка учасників освітнього процесу в умовах воєнного/повоєнного стану	2
	1.2.	Формування національної та громадянської ідентичності українців у період російсько-української війни	2
	1.3.	Філософія стоїцизму як інструмент формування ментальної стійкості педагога	2
	Модуль II. 20		
	2.1.	Травма: поняття, види, механізм виникнення. Взаємодія з дитиною в травмі	2
	2.2.	Вплив психотравмуючих подій на дітей, особливо дітей з ООП	2
	2.3.	Робота з батьками: виклики та потреби в умовах війни	2
	2.4.	Емоції і травма: техніки травма-інформованої допомоги, тілесні практики та майндфулнес	4
	2.5.	Використання ресурсів ОДГ/ОПЛ задля сприяння інтеграції дітей, які опинилися в умовах війни	2
	2.6.	Психологічна підтримка дітей та дорослих в умовах війни: робота зі стресом	2
	2.7.	Сучасний підхід, методики і технології для роботи з психологічною стійкістю та резиліентністю педагогів, учнів та батьків	4
2.8.	Життя під час війни: поради з безпеки та спротиву	2	
Модуль III.			
3.1.	Тематична дискусія «Психологічна підтримка учасників освітнього процесу в умовах воєнного/повоєнного стану»	2	
Обсяг програми	1 кредит ЄКТС / 30 год (26 годин – аудиторні, 4 години – керована самостійна робота)		
Перелік компетентностей, що вдосконалюються	Загальні компетентності: ЗК.01, ЗК.02, ЗК.03, ЗК.04, ЗК.05. Професійні компетентності: А1 Прогностична (А1.1); А2 Організаційна (А2.1, А2.3, А2.4); А3 Оцінювально-аналітична (А3.2); А.4 Предметно-методична (А4.1); Б1 Здоров'язбережувальна (Б1.2); В1 Психоемоційна (В1.1, В1.2); В2 Педагогічне партнерство (В2.1, В2.2, В2.3); В3 Морально-етична (В3.1); Г1 Здатність до навчання впродовж життя (Г1.1, Г1.2); Г2 Інформаційно-комунікаційна (Г2.1, Г2.2, Г2.3).		
Форма підвищення кваліфікації	Інституційна (денна)		

Документ, що видається за результатами підвищення кваліфікації	Свідоцтво про підвищення кваліфікації
Забезпечення розміщення освітньої програми на сайті	сайт: https://www.kristti.com.ua/

Модуль I.

1.1. Психологічна підтримка учасників освітнього процесу в умовах воєнного/повоєнного стану

1.2. Формування національної та громадянської ідентичності українців у період російсько-української війни

Російсько-українська війна дала потужний імпульс для зміцнення й розвитку сучасної української національної та громадянської ідентичності, її модернізації та інтеграції у ширші європейський та світовий контексти. Переважна більшість мешканців нашої країни сприймє Україну своєю Батьківщиною; зросла частка тих, хто пишається своїм громадянством. Відбулися зміни у якісних показниках ставлення громадян до символічних цінностей, пов'язаних з державністю України, а саме - ставлення до Державного прапора та гімну. Чинники зміцнення та розвитку української національної ідентичності: консолідація суспільства навколо спільної мети захисту державності; різке зростання довіри до Збройних Сил України; масштабний волонтерський рух; переосмислення наративів історичної пам'яті; масове повернення інтересу до української мови, культури та символів; національний спротив.

1.3. Філософія стоїцизму як інструмент формування ментальної стійкості педагога.

Ознайомлення з ключовими принципами стоїцизму. Практичні техніки стоїків для збереження емоційної рівноваги в стресових ситуаціях. Використання стоїчного підходу для ефективного вирішення конфліктів і збереження професійної стійкості. Рекомендації для інтеграції стоїчних практик у щоденну роботу педагога.

Модуль II.

2.1. Травма: поняття, види, механізм виникнення. Взаємодія з дитиною в травмі

Поняття травми і її види. Ризик виникнення травми. Травматичні події під час війни. Психологічні симптоми і прояви травми. Як діти різного віку реагують на травматичні події. Взаємодія з дитиною в травмі: безпечний простір, розуміння потреб та проявів поведінки, надання розвивального зворотного зв'язку. Завдання педагога в роботі з дітьми, які пережили травматичну подію

2.2. Вплив психотравмуючих подій на дітей, особливо дітей з ООП

Особливості психічного реагування дітей на стресові та травматичні ситуації, такі як війна, вимушене переселення, втрата близьких та інші життєві кризи. Особливу увагу буде приділено факторам ризику та захисту, які впливають на розвиток стресостійкості та адаптаційних механізмів у дітей з ООП. Типові реакції дітей на травматичні події залежно від віку та рівня розвитку. Психологічні особливості дітей з ООП у контексті переживання травми. Можливі прояви емоційних та поведінкових порушень, таких як тривожність, страхи, регресивна поведінка та проблеми у спілкуванні. Практичні підходи до підтримки дітей, включаючи методики психоемоційної стабілізації, арт-терапію, сенсорну інтеграцію та використання адаптивних стратегій навчання.

2.3. Робота з батьками: виклики та потреби в умовах війни

Запити батьків, які з'явилися після початку повномасштабного вторгнення: безпека,

навчання, майбутнє, ресурс, життя у нових реаліях. Виклики та потреби вчителів при роботі з батьками: розуміння себе, пізнання себе, повага до кордонів; зрозуміння запитів батьків і вміння екологічно реагувати; розрізнення зон відповідальності. «Дорожня карта» власних стратегій подальшої роботи з травмованими дітьми та підтримки свого ресурсу.

2.4. Емоції і травма: техніки травма-інформованої допомоги, тілесні практики та майндфулнес

Емоції – “хороші” і “погані”, навіщо вони людині, функції. Емоції в умовах тривалого стресу. Колесо Плутчека. Основні принципи роботи з емоціями в кризових умовах. Арт-методи травма-інформованої роботи з емоціями. Тілесні практики - для чого і які бувають. Майндфулнес – поняття, стереотипи, користь. Кризові техніки на принципах майндфулнес

2.5. Використання ресурсів ОДГ/ОПЛ задля сприяння інтеграції дітей, які опинилися в умовах війни

Застосування педагогічних і психологічних ресурсів, що допомагають дітям, які пережили травми війни, інтегруватися в освітній процес. ОДГ (освітньо-діяльні групи) та ОПЛ (освітньо-психологічні лабораторії) є важливими інструментами для створення інклюзивного середовища, яке сприяє психологічному відновленню, соціалізації та емоційному розвитку дітей в умовах війни. У межах цієї теми розглядаються методи і стратегії використання ресурсів ОДГ/ОПЛ для підтримки дітей ВПО (внутрішньо переміщених осіб), допомога їм у подоланні стресу, травми та адаптації до нових умов життя. Особлива увага надається розробці індивідуальних та групових програм підтримки, які забезпечують комфортне та безпечне середовище для дітей, що допомагає їм повернутися до нормального освітнього процесу та соціального життя. Методики та підходи інтеграції сприяють формуванню у дітей відчуття стабільності та безпеки в період непередбачуваних змін.

2.6. Психологічна підтримка дітей та дорослих в умовах війни: робота зі стресом

Тема присвячена особливостям надання психологічної підтримки дітям і дорослим в умовах воєнного стану, хронічного стресу та психотравмуючих подій. Розглядаються механізми виникнення стресових реакцій, тривоги, страху, емоційного виснаження та посттравматичних проявів у різних вікових групах. У змісті висвітлюються: психофізіологія стресу та його вплив на розвиток і поведінку дитини; особливості реагування дітей різного віку на травматичні події; вторинна травматизація педагогів і батьків; принципи першої психологічної допомоги; техніки стабілізації та саморегуляції (дихальні вправи, заземлення, тілесні практики); арт-терапевтичні та ресурсні методики роботи; формування безпечного освітнього середовища; профілактика емоційного вигорання фахівців.

Особлива увага приділяється практичним алгоритмам дій педагогів і фахівців психологічної служби, розвитку резиліентності, підтримці базового відчуття безпеки та відновленню внутрішніх ресурсів особистості

2.7. Сучасний підхід, методики і технології для роботи з психологічною стійкістю та резиліентністю педагогів, учнів та батьків

Визначення психологічної стійкості та резиліентності: основні концепти та значення для педагогів, учнів і батьків. Роль психологічної стійкості у збереженні психічного здоров'я та адаптації до стресових умов. Методики та технології для розвитку резиліентності в освітньому процесі: для педагогів, учнів, батьків. Рекомендації щодо впровадження методик у щоденну практику для покращення психологічного клімату в освітньому середовищі. Основні концепти стійкості та резиліентності, їх роль у збереженні психічного здоров'я та адаптації до стресових ситуацій. Стратегії підтримки та розвитку психологічної стійкості на індивідуальному та колективному рівні, що є важливим для забезпечення успішної взаємодії в освітньому середовищі. Практичні вправи і техніки для зміцнення психологічної стійкості в умовах стресу.

2.8 Життя під час війни: поради з безпеки та спротиву

Поняття - війна, безпека, виживання, спротив, перша допомога, психологічна підтримка, кібербезпека, інформаційна гігієна. Практичні рекомендації, які допоможуть зберегти життя та здоров'я, а також ефективно протистояти агресору: безпека; медицина; спротив; виживання.

Модуль III.

3.1. Тематична дискусія «Психологічна підтримка учасників освітнього процесу під час та після завершення воєнних дій»

Питання для самостійного опрацювання

1. Основні ознаки стресу та емоційних розладів у дітей, батьків і педагогічних працівників.
2. Стратегії психолого-педагогічної підтримки, які можуть бути ефективними для дітей дошкільного віку в умовах кризових ситуацій, зокрема в під час воєнних дій.
3. Організація психологічної підтримки для батьків, в умовах пов'язаних з надзвичайними ситуаціями.
4. Методи допомоги дітям і педагогам у подоланні стресу та тривоги.
5. Забезпечення безпечного і здорового середовища в умовах надзвичайних ситуацій.
6. Створення ефективної системи взаємодії між педагогами, батьками та дітьми для надання психологічної підтримки.

Список використаних та рекомендованих джерел

1. Безпечне освітнє середовище закладу освіти: нові виміри безпеки. URL: <https://sqe.gov.ua/bezpechne-osvitnie-seredovishhe-novi-vim> (дата звернення: 25.03.2024).
2. Глушко О., Джурило А., Кравченко С. та ін. Освіта в реаліях війни: орієнтири міжнародної спільноти: оглядове видання / за заг. ред. О. Локшиної, О. Топузова. Нац. акад. пед. наук, Ін-т педагогіки НАПН України. Київ: Пед. Думка. 2022. 66 с. URL: <https://is.gd/b1dG3X> (дата звернення: 25.03.2024).
3. Національна стратегія розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі: Указ Президента України від 25.05.2022 № 195/2020. URL: <https://is.gd/VAZWJ0> (дата звернення: 25.03.2024).
4. Психічне здоров'я особистості: підручник для вищих навчальних закладів / С.Д. Максименко, Я.В. Руденко, А.М. Кушнерьова, В.М. Невмержицький. Київ: «Видавництво Людмила», 2021. 438 с
5. Рекомендації щодо організації укриття в об'єктах фонду захисних споруд цивільного захисту персоналу та дітей (учнів, студентів) закладів освіти: додаток до листа ДСНС від 14.06.2022 № 03–1870/162–2. URL: <https://is.gd/Gobwlf> (дата звернення: 26.07.2023)..